

Effective Factors on Communication between Teacher and Student; Medical Students of Basic Sciences Level View

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

Authors

Bahador H.* MD,
Faraji Armaki A.¹ PhD,
Ghorbani R.² PhD,
Dehghani E.³ MSc

*Medical Education Department,
Medicine Faculty, Tehran University
of Medical Sciences, Tehran,
Iran

¹Advanced Skills Office, Technical
& Vocational Training Organization,
Tehran, Iran

²Social Medicine Department,
Medicine Faculty, Semnan University
of Medical Sciences, Semnan,
Iran

³Medical Education Department,
Virtual School, Faculty of Medicine,
Tehran University of Medical
Sciences, Tehran, Iran

Correspondence

Address: Room No. 250, Second
Floor, Central Headquarters, Iran
University of Medical Sciences,
Shahid Hemmat Highway, Tehran,
Iran.

Phone: +982181633480

Fax: +982186702237

bahador44@gmail.com

Article History

Received: March 2, 2013

Accepted: July 27, 2013

ePublished: December 15, 2013

ABSTRACT

Aims The most important teaching skill is the teacher's effective communication with the student. Relationship between teacher and student in the classroom is of the human complex relationships in which multiple factors are involved. The aim of this study was to consider the effective factors on communication between teacher and student from the point of view of medical students of basic medical science courses.

Methods This cross-sectional study was done among the students of basic medical sciences of Semnan University of Medical Sciences in 2012-2013 academic year and based on census method all 147 students were entered the study. To collect data, a researcher-made questionnaire was used, containing 24 questions in five main levels of "openness", "empathy", "supportiveness", "positive attitude" and "equality" and the two sub-levels of "similarity and contrast" and "educational environment". The collected data were entered to SPSS 16 software and were analyzed by the independent T and ANOVA tests.

Results "To keep dignity and respect for the student by teacher" (3.60±0.83), "paying equal attention to all students by the teacher" (3.40±0.97) and accepting criticism by the teacher (3.38±0.95) were the most effective and "Teacher's fellowship of religious principles (1.97±1.41), teacher's sex (2.03±1.50) and teacher's age (2.19±1.39) were the least effective factors on communication between teacher and student from the point of view of medical students of basic medical science courses.

Conclusion The most effective factors on communication between teacher and students are "to keep dignity and respect for the student", "paying equal attention to all students" and "accepting criticism and flexibility".

Keywords Students, Medical; Communication; Education

CITATION LINKS

[1] Styles and communication skills. [2] Interpersonal communication skills in reproductive health and family planning. [3] Learning to learn and learning to teach. [4] Teaching techniques and patterns. [5] What make a good clinical teacher in medicine? A review of the literature. [6] General methods and techniques of teaching. [7] Empowering versus enabling in academia. [8] Seven key steps in effective communication. [9] Teaching and research skills. [10] Linking the central office and its schools for reform. [11] Teacher's effective teaching criteria as viewed by the students of Kerman university of medical education. [12] Caring in nursing education: An analysis. [13] Stress among students of Kurdistan university of medical sciences and the public with their health. [14] Leadership for learning: Does collaborative leadership make a difference in school important? [15] Testing a conception of how school leadership influences student learning. [16] Academic leadership and job satisfaction. [17] ABC of learning and teaching in medicine. [18] Inter personal communication. [19] Characteristics of a good teacher. [20] Factors influencing the communication between students and medical students view. [21] Factors in the school of medical sciences, Tabriz, Sanandaj students in classrooms. [22] Master features a powerful martyr views of Yazd university of medical sciences.

عوامل موثر در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو؛ دیدگاه دانشجویان پزشکی مقطع علوم پایه

حمید... بهادر * MD

گروه آموزش پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

اکبر فرجی ارمکی PhD

دفتر امور مهارت‌های پیشرفته، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای، تهران، ایران

راهب قربانی PhD

گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران

الهام دهقانی MSc

گروه آموزش پزشکی، دانشکده مجازی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

چکیده

اهداف: مهم‌ترین مهارت ضمن تدریس، برقراری ارتباط موثر استاد با دانشجو است. رابطه استاد با دانشجو در کلاس درس از نوع روابط پیچیده انسانی است که عوامل متعدد و گوناگونی در آن موثرند. این مطالعه با هدف بررسی عوامل موثر در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو از دیدگاه دانشجویان پزشکی مقطع علوم پایه انجام شد.

روش‌ها: مطالعه توصیفی-تحلیلی حاضر در دانشجویان پزشکی مقطع علوم پایه دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی سمنان در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ انجام شد و براساس روش سرشماری همه دانشجویان (۱۴۷ نفر) مورد مطالعه قرار گرفتند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه محقق‌ساخته دارای ۲۴ سؤال در پنج سطح اصلی گشودگی، همدلی، حمایت‌گری، مثبت‌گرایی، و تساوی و دو سطح فرعی تشابه و تضاد و محیط آموزشی استفاده شد. داده‌های جمع‌آوری شده به نرم‌افزار SPSS 16 وارد و با آزمون‌های T مستقل و آنالیز واریانس یک‌طرفه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: حفظ حرمت و احترام دانشجو توسط استاد (0.83 ± 0.36)، رعایت عدالت در برخورد با دانشجویان توسط استاد (0.97 ± 0.34) و انتقادپذیری استاد (0.95 ± 0.38) مهم‌ترین و پایبندی به اصول و اعتقادات مذهبی (0.41 ± 0.97)، جنسیت (0.50 ± 0.2) و سن استاد (0.39 ± 0.19) کم‌اهمیت‌ترین عوامل موثر در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو از دیدگاه دانشجویان پزشکی مقطع علوم پایه بود.

نتیجه‌گیری: حفظ حرمت و احترام دانشجو، رعایت عدالت در برخورد با دانشجویان، انتقادپذیری و انعطاف‌پذیری از موثرترین عوامل در برقراری ارتباط استاد با دانشجویان هستند.

کلیدواژه‌ها: دانشجویان پزشکی، ارتباط، آموزش

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۱۲/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۰۵/۰۵

* نویسنده مسئول: bahador44@gmail.com

مقدمه

ارتباط، محور اصلی زندگی اجتماعی انسان‌ها را تشکیل داده و مهارت‌های ارتباطی مهم‌ترین راهبردهایی هستند که ما را به سوی موفقیت سوق می‌دهند و چنانچه این ارتباط به‌خوبی برقرار شود در محیط‌های علمی، هدف‌های آموزشی با کیفیت و سهولت بیشتری تحقق می‌یابند [۱]. ارتباط فرآیندی برای دستیابی به اهداف دلخواه با توجه به وجوه اشتراک افراد است. [۲]. در فرآیند تدریس، تنها تجارب و دیدگاه‌های علمی استاد موثر واقع نمی‌شود، بلکه کل شخصیت و روش وی در ایجاد شرایط یادگیری و تغییر و تحول دانشجویان موثر است [۳]. مهم‌ترین مهارت ضمن تدریس، برقراری ارتباط موثر استاد با دانشجو است [۱]. دانشجویان و اساتید حدود نیمی از زندگی روزمره خود را در دانشگاه و کلاس درس می‌گذرانند و در آنجا همانند سایر محیط‌های اجتماعی، با یکدیگر تعامل دارند. این تعامل در برقراری ارتباط بین استاد با دانشجو، دانشجو با استاد و دانشجویان با یکدیگر تجلی می‌یابد [۴]. کلاس درس را می‌توان عرصه‌ای پویا دانست که ساختار، سازمان و هنجارهای خاص خود را دارد و تحت هدایت و کنترل عوامل نامحسوس رفتاری است [۴]. برخلاف ارتباط‌های مکانیکی، رابطه استاد با دانشجو در کلاس درس از نوع روابط پیچیده انسانی است که عوامل متعدد و گوناگونی در آن موثرند. این عوامل زاینده تفاوت‌های افراد از نظر ویژگی‌های رفتاری، توانایی‌ها، شخصیت فردی و شرایط خانوادگی، موقعیت‌های مکانی و غیره است [۴]. عوامل متعددی که با برانگیختگی عاطفی دانشجو مرتبط هستند، بر کیفیت آموزش عالی تأثیرگذارند و موجب تعالی یادگیری دانشجویان می‌شوند، ولی گاهی اهمیت ارتباط استاد و دانشجو به دست فراموشی سپرده می‌شود [۵]. چنانچه رابطه استاد و دانشجو به‌خوبی برقرار شود، هدف‌های آموزشی با کیفیت و سهولت بیشتری تحقق می‌یابد. برقراری ارتباط اثربخش دارای اصول و فنون شناخته‌شده‌ای است که آشنایی با آنها برای اساتید ضرورت دارد [۶]. این رابطه با وجود بارز بودن وجه علمی آن، صرفاً به انتقال آموزه‌های علمی و تکنیکی از سوی استاد به دانشجو محدود نمی‌شود و دانشجویان کیش رفتاری و منش فردی، دیدگاه اجتماعی، سبک تدریس و پژوهش، شیوه تعامل حرفه‌ای را نیز فرامی‌گیرند [۸]. اساتید می‌توانند موجب تسهیل فرآیند آموزش شده و حتی نقص کتب درسی و کمبود امکانات را جبران کند یا برعکس، بهترین موقعیت و موضوع تدریس را با عدم توانایی در ایجاد ارتباط مطلوب به محیطی غیرفعال و غیرجذاب تبدیل نمایند [۹]. حمایت عاطفی اساتید از دانشجویان، اثربخش‌ترین روش برای بهبود تدریس و یادگیری است [۱۰، ۱۱] زیرا اعتماد به نفس و انگیزه یادگیری را در دانشجو افزایش می‌دهد [۱۲، ۱۳]. رهبری استاد و شخصیت او در فرآیند آموزشی و تربیت نیروی انسانی وسیله‌ای در جهت بهبود نتایج یادگیری دانشجویان و افزایش

در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو از دیدگاه دانشجویان پزشکی مقطع علوم پایه انجام شد.

روش‌ها

مطالعه توصیفی- تحلیلی حاضر در کلیه ۱۶۵ دانشجوی پزشکی مقطع علوم پایه دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی سمنان که در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ مشغول به تحصیل بودند (ورودی‌های مهر ۱۳۸۹ لغایت مهر ۱۳۹۱)، انجام شد و براساس روش سرشماری همه دانشجویان مورد مطالعه قرار گرفتند.

به‌منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه دویبخشی (مشخصات جمعیت‌شناختی؛ سئوال‌ات مربوط به متغیرهای کیفی) محقق‌ساخته خودایفا استفاده شد. این پرسش‌نامه براساس کتاب ارتباطات انسانی نوشته دکتر علی‌اکبر فرهنگی، مطالب درس مهارت‌های ارتباطی و نظرخواهی از کارشناسان با تجربه و نظرات اساتید راهنما و مشاور در پنج سطح اصلی گشودگی (بیان تجربیات مثبت و منفی استاد توسط او، بیان احساسات مثبت و منفی استاد توسط او، بیان موفقیت‌های استاد توسط او)؛ همدلی (گوش‌دادن مؤثر به صحبت‌های دانشجویان، توانایی درک و همدلی استاد)؛ حمایت‌گری (انتقادپذیری استاد، انعطاف‌پذیری استاد، توصیف رفتار دانشجو بدون قضاوت در مورد آن)؛ مثبت‌گرایی (اعتماد به نفس استاد، ابراز مثبت اندیشی نسبت به دانشجو، دادن بازخورد مناسب به دانشجو)؛ و تساوی (رعایت عدالت در برخورد با دانشجویان توسط استاد، حفظ حرمت و احترام دانشجو توسط استاد، فروتنی و تواضع استاد) و دو سطح فرعی تشابه و تضاد (آراستگی ظاهر استاد، گشاده‌رویی استاد، پایبندی به اصول و اعتقادات مذهبی استاد، رازداری و امانت‌داری استاد)؛ و محیط آموزشی (محیط فیزیکی کلاس درس مانند نور، صدا، گرما، سرما، تعداد دانشجویان در کلاس درس و غیره) طراحی شد و در مجموع شامل ۲۴ سؤال با مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای از "خیلی زیاد" (۴ امتیاز) تا "خیلی کم" (۱ امتیاز) بود (برای نظری ندارد" امتیاز صفر در نظر گرفته شد). به‌منظور بررسی روایی صوری و محتوایی، پرسش‌نامه در اختیار ۱۲ نفر از اساتید گروه آموزش پزشکی و کارشناسان قرار گرفت و نظرات آنها اعمال شد. برای سنجش پایایی پرسش‌نامه، ۲۵ پرسش‌نامه توسط دانشجویان پزشکی مقطع علوم پایه تکمیل و سپس ضریب پایایی داخلی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۱ محاسبه شد.

محقق با مراجعه حضوری قبل از شروع کلاس پرسش‌نامه‌ها را در اختیار کلیه دانشجویان پزشکی مقطع علوم پایه دانشگاه علوم پزشکی سمنان قرار داد و توضیحات لازم برای تکمیل آن و اهداف طرح به دانشجویان ارائه شد. شرکت در مطالعه داوطلبانه بود و پس از تخصیص زمان کافی برای پاسخ‌دهی، پرسش‌نامه‌های تکمیل‌شده جمع‌آوری گردید. در نهایت ۱۴۷ پرسش‌نامه تکمیل و بازگشت داده شد.

ظرفیت علمی نهادهای آموزشی است [۱۴]. چگونگی رهبری و ویژگی‌های شخصیتی استاد [۱۵] بر یادگیری دانشجویان تأثیر می‌گذارد. اگر در فرآیند یاددهی- یادگیری، عوامل ارتباطی توأم با اثربخشی نباشد، دانشجو بی‌انگیزه شده و انتقال مطالب آموزشی با مانع روبه‌رو می‌شود.

سبک رهبری متناسب با فضای آموزشی یکی از شروط اساسی در مدیریت علمی است. عدم رعایت اصول حاکم در سلامت فضای دانشگاهی موجب نارضایتی شغلی اعضای هیات علمی، دانشجویان و کارکنان خواهد شد و پیامدهای نامطلوبی از جمله عدم تمایل به عملکرد مسئولانه و قوی، پیدایش حالات اضطرابی و تحریک‌پذیری و پرخاشگری را ایجاد می‌نماید [۱۶]. با توجه به اینکه در نهادهای آموزشی ارتباطات بین دانشجویان و اساتید در کلاس‌های درس می‌تواند قابل ارزیابی و مطالعه باشد و بهبود ارتباطات اثربخش بین‌فردی از عوامل موثر در ایجاد فضای آکادمیک سالم است، به‌منظور ارتقای کیفی فرآیند یاددهی- یادگیری لازم است که اساتید عوامل موثر در برقراری ارتباط اثربخش را مورد توجه قرار دهند [۱۷]. در الگوی ارتباطات بین‌فردی اثربخش، برنامه‌ریزی ازپیش‌انجام‌شده‌ای وجود ندارد و ارتباط براساس شرایط حاکم بر فرآیند شکل می‌گیرد [۱۸]. ارتباطات میان‌فردی اثربخش به پنج سطح گشودگی (اشتیاق به اشتراک‌گذاری بخش عظیمی از اطلاعات مربوط به خود که می‌توانند در فرآیند ارتباطات میان‌فردی موثر باشند)، همدلی (ایجاد احساس مشترک بین فرستنده و گیرنده پیام)، حمایت‌گری (ایجاد فضایی حمایت‌گرانه بدون انتقاد از سخنان و کردار دانشجو و تهاجم به وی)، مثبت‌گرایی (احترام مثبت و معین برای خویشتن؛ انتقال احساس مثبت به دیگران و تعمیم مثبت‌اندیشی؛ فهماندن احساس مثبت به دیگر در عمل) و تساوی (فضای مبتنی بر تساوی عاطفی، ارتباطی و انسانی که به شخصیت دانشجو توجه دارد) تفکیک می‌شوند که هرچند در نگاه اول کیفی به‌نظر می‌رسند، اما علاوه‌بر کیفیت که باعث افزایش اثربخشی ارتباطات می‌شوند، باید کمیت آنها نیز مد نظر قرار گیرد. وجود این پنج سطح برای ارتباط اثربخش الزامی نیست اما به‌طور معنی‌داری بر اثربخشی ارتباط موثر است [۱۸]. در ارتباط اثربخش دو مفهوم تشابه با هم یا همانندی و مخالفت با هم نیز وجود دارند که متکی بر صفات متعددی مانند سن، جنسیت، مذهب، تحصیلات و تمایلات سیاسی و پایگاه اجتماعی و اقتصادی هستند [۱۸].

با توجه به اهمیت برقراری ارتباطات میان‌فردی اثربخش در فرآیند آموزش و حساسیت مساله آموزش در محیط دانشگاه، این ضرورت به‌وجود می‌آید که ارتباط استاد و دانشجو در فضای دانشکده با نگاه دقیق‌تری مورد توجه قرار گیرد، تا در جهت دستیابی به هدف اساسی ارتباطات یعنی تبادل ایده‌ها و افکار از طریق ارتباط موثر گامی به جلو برداشته شود. این مطالعه با هدف بررسی عوامل موثر

جدول (۱) میانگین امتیاز و توزیع فراوانی دیدگاه دانشجویان پزشکی مقطع علوم پایه در رابطه با سئوالات پرسش‌نامه

امتیاز	خیلی زیاد	زیاد	نظری ندارم	کم	خیلی کم
حفظ حرمت و احترام دانشجویان	۳/۶۰±۰/۸۳	۹۳/۹	۳/۴	۲/۷	
رعایت عدالت در برخورد با دانشجویان	۳/۴۰±۰/۹۷	۹۱/۹	۵/۴	۲/۷	
انتقادپذیری	۳/۳۸±۰/۹۵	۹۱/۲	۴/۷	۴/۱	
انعطاف‌پذیری	۳/۳۶±۰/۹۴	۹۰/۵	۴/۱	۵/۵	
گشاده‌رویی	۳/۳۴±۰/۹۵	۹۱/۹	۴/۷	۳/۴	
توصیف رفتار دانشجویان بدون قضاوت	۳/۲۸±۰/۸۵	۳۹/۹	۴/۱	۲	
بیان موفقیت‌ها	۳/۲۴±۱/۰۵	۹۱/۲	۷/۴	۱/۴	
فروتنی و تواضع	۳/۲۲±۱/۱۱	۸۹/۸	۸/۱	۲/۱	
گوش‌دادن موثر به صحبت‌های دانشجویان	۳/۲۰±۱/۱۰	۸۶/۵	۷/۴	۶/۱	
دادن بازخورد مناسب به دانشجویان	۳/۱۷±۱/۰۶	۸۹/۲	۷/۴	۳/۴	
ابراز مثبت‌اندیشی نسبت به دانشجویان	۳/۱۳±۱/۰۱	۹۱/۹	۷/۴	۰/۷	
بیان احساسات مثبت و منفی	۳/۱۲±۱/۲۲	۸۷/۵	۱۱/۵	صفر	
توانایی درک و همدلی	۳/۰۹±۱/۱۶	۸۴/۴	۹/۵	۶/۱	
توانایی ایجاد انگیزه	۳/۰۵±۱/۱۸	۸۵/۵	۹/۵	۴/۷	
محیط فیزیکی کلاس درس (نور، صدا، گرما، سرما و ...)	۳/۰۰±۱/۲۴	۷۸/۴	۱۰/۱	۱۱/۵	
اعتماد به نفس	۲/۹۵±۱/۲۷	۸۱	۱۲/۹	۶/۱	
سنوآت تدریس	۲/۹۴±۱/۲۳	۷۳/۷	۱۰/۸	۱۵/۵	
بیان تجربیات مثبت و منفی	۲/۹۰±۱/۱۷	۸۶/۵	۱۲/۲	۱/۳	
تعداد دانشجویان در کلاس درس	۲/۶۹±۱/۴۱	۶۸/۹	۱۷/۶	۱۳/۵	
آراستگی ظاهر	۲/۶۶±۱/۳۷	۶۸/۳	۱۶/۲	۱۵/۵	
رازداری و امانت‌داری	۲/۲۳±۱/۵۹	۶۰/۱	۳۰/۴	۹/۵	
سن	۲/۱۹±۱/۳۹	۵۱/۴	۲۱/۶	۲۷	
جنسیت	۲/۰۳±۱/۵۰	۵۲/۷	۳۱/۱	۲۴	
پایبندی به اصول و اعتقادات مذهبی	۱/۹۷±۱/۴۱	۴۴	۲۴/۳	۳۱/۷	

یک‌طرفه (برای تحلیل تفاوت میانگین چند متغیر) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج

۸۴ دانشجو از مجموع نمونه‌های پژوهش (۵۷/۱٪) دختر و ۶۳ دانشجو (۴۲/۹٪) پسر بودند و ۱۳۴ دانشجو (۹۱/۲٪) در گروه سنی تا ۲۲ سال قرار داشتند.

حفظ حرمت و احترام دانشجویان توسط استاد (۳/۶۰±۰/۸۳)، رعایت عدالت در برخورد با دانشجویان توسط استاد (۳/۴۰±۰/۹۷) و انتقادپذیری استاد (۳/۳۸±۰/۹۵) مهم‌ترین و پایبندی به اصول و اعتقادات مذهبی (۱/۹۷±۱/۴۱)، جنسیت (۲/۰۳±۱/۵۰) و سن استاد (۲/۱۹±۱/۳۹) کم‌اهمیت‌ترین عوامل موثر در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو از دیدگاه دانشجویان پزشکی مقطع علوم پایه بود (جدول ۱).

نظر دانشجویان با توجه به جنسیت (دختر؛ پسر) در مورد سن استاد ($p=0/028$)، بیان موفقیت‌های استاد ($p=0/047$)، رعایت عدالت در برخورد با دانشجویان ($p=0/004$) و حفظ حرمت و احترام دانشجویان توسط استاد ($p=0/013$) تفاوت معنی‌داری داشت. نظر دانشجویان با توجه به رده سنی (زیر ۲۰ سال؛ ۲۰ تا ۲۲ سال؛ بالای ۲۲ سال) در مورد پایبندی به اصول و اعتقادات مذهبی استاد ($p=0/038$)، محیط فیزیکی کلاس درس ($p=0/047$) و تعداد دانشجویان در کلاس درس ($p=0/050$) تفاوت معنی‌داری داشت. نظر دانشجویان با توجه به سال ورودی (مهر ۱۳۸۹؛ بهمن ۱۳۸۹؛ مهر ۱۳۹۰؛ بهمن ۱۳۹۰) تفاوت معنی‌داری داشت ($p=0/005$).

بحث

مطالعه حاضر که با هدف تعیین عوامل موثر در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو از دیدگاه دانشجویان پزشکی مقطع علوم پایه دانشگاه علوم پزشکی سمنان انجام گرفت نشان داد که "خصوصیت و منش رفتاری استاد در برخورد با دانشجویان" در برقراری ارتباط تاثیر بسزایی دارد.

مطالعه‌ای در دانشگاه علوم پزشکی بوشهر در سال ۱۳۸۸ نشان می‌دهد که گشاده‌رویی به‌جا و مناسب، رازداری و امانت‌داری استاد نقش بسیار مؤثر و سن، جنسیت، وضعیت ظاهری و نوع تدریس استاد نقش کمتری در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو دارند [۱۹]. پژوهشی در دانشگاه علوم پزشکی اراک، فن بیان، اخلاق استاد، سطح علمی استاد، توانایی همدلی و درک متقابل، کمک به حل مشکلات، ایجاد انگیزه برای یادگیری و تجربه استاد را در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو دارای نقش بیشتر و سن، جنسیت، نوع تدریس و پایبندی به اصول مذهبی را دارای نقش

داده‌های جمع‌آوری شده به نرم‌افزار SPSS 16 وارد و با آزمون‌های T مستقل (برای بررسی تفاوت میانگین دو متغیر) و آنالیز واریانس راهبردهای آموزش در علوم پزشکی دوره ۶، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۲

از محدودیت‌های این مطالعه طراحی مقطعی بود که امکان بررسی رابطه علت و معلولی را از بین می‌برد. محدودیت دیگر، استفاده از پرسش‌نامه در جمع‌آوری داده‌هاست که اگرچه راه حل مناسبی برای استخراج اطلاعات است، لیکن استفاده همزمان از ابزارهای عینی‌تر نظیر مصاحبه می‌تواند به اعتبار هرچه بیشتر یافته‌ها بیافزاید. با توجه به اینکه مطالعه حاضر در دانشجویان یک دانشگاه صورت گرفته، تعمیم نتایج آن به دانشجویان سایر دانشگاه‌ها نیازمند مطالعات و بررسی‌های بیشتری است. بدیهی است که طراحی این نوع مطالعات می‌تواند به شناخت هرچه بیشتر فرآیند یاددهی-یادگیری و شناخت عوامل مؤثر در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو منجر شود. در همین راستا طرح‌ریزی پژوهش‌های گسترده‌تر با استفاده از ابزارهای متنوع می‌تواند به منظور افزایش قدرت تعمیم‌پذیری چنین یافته‌هایی مفید واقع شود.

نتیجه‌گیری

از نظر دانشجویان پزشکی مقطع علوم پایه، خصوصیت رفتاری و شخصیتی استاد مانند حفظ حرمت و احترام دانشجو توسط استاد، رعایت عدالت در برخورد با دانشجویان توسط استاد، انتقادپذیری و انعطاف‌پذیری استاد، موثرترین عوامل در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو و پایبندی به اصول و اعتقادات مذهبی استاد، جنسیت و سن استاد کم‌اهمیت‌ترین عوامل هستند.

تشکر و قدردانی: شایسته است از کلیه عزیزان و همکارانی که در انجام این پژوهش کمال همکاری را با ما نمودند، تشکر و قدردانی شود و به‌ویژه سپاسگزاری خود را از جناب آقای حبیبیان همکار گرامی و سرکار خانم ارزاقی که کمال همکاری را در جمع‌آوری داده‌ها نمودند، اعلام می‌داریم.

منابع

- 1- Gorbani N. Styles and communication skills. Tehran: Tabalvor Publication; 2006. [Persian]
- 2- UNFPA Country Support Team. Interpersonal communication skills in reproductive health and family planning. Tehran: Information, Education and Communication Publication; 2008. [Persian]
- 3- Najafipor S, Mosallanejad L, Najafipor S. Learning to learn and learning to teach. Tehran: Omid Publication; 2008. [Persian]
- 4- Safavi A. Teaching techniques and patterns. Tehran: Samt Publication; 2006. [Persian]
- 5- Sutkin G, wanger E, harris L, Schiffer R. What make a good clinical teacher in medicine? A review of the literature. Acad Med. 2008;83(5):452-7.
- 6- Safavi A. General methods and techniques of teaching. Tehran: Maaser Publication; 1998. [Persian]
- 7- Espeland K. Empowering versus enabling in academia. J Nurs Educ. 2001;40(8):342-6.

کمتز گزارش می‌کند [۲۰]. نتایج این دو مطالعه از نظر عوامل دارای تاثیر کم (سن و جنسیت استاد) با مطالعه حاضر همسوست. در پژوهشی در دانشکده پزشکی تبریز، ۶۸٪ دانشجویان وضعیت ظاهری استاد را در حضور دانشجو در کلاس، متوسط و بالاتر از متوسط ارزیابی می‌کنند [۲۱] که در مطالعه ما نیز از نظر دانشجویان آراستگی استاد ۶۸/۳٪ در برقراری ارتباط تأثیر داشت. به نظر دانشجویان در مطالعه صدیق‌شاهب و همکاران، قابلیت اطمینان، اعتماد و احساس مسئولیت (۳۲٪)، انتقادپذیری (۳۰٪)، اعتماد به نفس در ارتباط واضح و روشن (۲۷/۵٪)، قوه ابتکار (۲۴٪) و دلسوزی و همدردی در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو مؤثر است [۲۲] که در مطالعه حاضر نیز دانشجویان انتقادپذیری (۹۱/۲٪) و اعتماد به نفس استاد (۸۱٪) را در برقراری ارتباط مؤثر دانستند.

بیان موفقیت‌های استاد توسط خودش، رعایت عدالت در برخورد با دانشجویان و حفظ حرمت و احترام دانشجو توسط استاد از نظر پسران به میزان معنی‌داری تأثیر بیشتری در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو داشت در حالی که دختران سن استاد را به میزان معنی‌داری مؤثرتر ارزیابی کردند که شاید بتوان این تفاوت‌ها را ناشی از تفاوت خصوصیات جنسیتی دانشجویان دانست. بالا رفتن ترم تحصیلی دانشجویان، میانگین تأثیر عامل محیط فیزیکی و تعداد دانشجویان در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو روند افزایشی داشت که در مورد اول معنی‌دار بود. به‌علاوه، نظر دانشجویان زیر ۲۰ سال و بیشتر از ۲۲ سال با دیگر دانشجویان در مورد پایبندی به اصول و اعتقادات مذهبی استاد در برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو اختلاف معنی‌داری داشت که این تفاوت مشابه با مطالعه قلمی در دانشگاه علوم پزشکی اراک است.

انتقادپذیری و انعطاف‌پذیری استاد به‌عنوان دو مورد از سطح حمایت‌گری در الگوی ارتباط اثربخش، دومین رتبه را از نظر دانشجویان به خود اختصاص دادند که نشان از اهمیت بسیار زیاد خصوصیت و شخصیت استاد در برقراری ارتباط با دانشجو دارد.

اگرچه آشنایی اساتید با عوامل مؤثر در برقراری ارتباط اثربخش بین استاد و دانشجو باعث بهبود و تقویت ارتباط اساتید و دانشجویان شده و در برقراری "ارتباطات میان‌فردی اثربخش" در محیط‌های آموزشی و بهبود کمی و کیفی فرآیند یادگیری دانشجویان و اثربخشی تدریس اساتید مؤثر است، اما علاوه بر آموزش عمومی، اساتید باید مهارت‌های ارتباط اثربخش را تمرین نمایند تا هنگام برقراری ارتباط با دانشجویان بتوانند به‌طور کامل این مهارت‌ها را به کار بندند. اهمیت حفظ حرمت و احترام دانشجویان و اجرای عدالت در برخورد با دانشجویان به‌عنوان دو مورد از سطح تساوی از سطوح ارتباط اثربخش لزوم اجرای این دو گزینه توسط اساتید را در فرآیندهای آموزشی برجسته می‌نماید.

- 16- Bahador H. Academic leadership and job satisfaction. Iran; Eleventh National Conference on Medical Education, 2011. [Persian]
- 17- Spencer J. ABC of learning and teaching in medicine. BMJ. 2003;326(7388):543-5.
- 18- Farhang A. Inter personal communication. Tehran: Rasa Publication; 2011. [Persian]
- 19- Mazlomi S, Ehrampoosh M, Kalantar M, Karimi H, Harrazi M. Characteristics of a good teacher [dissertation]. Yazd: Yazd University of Medical Sciences; 2010. [Persian]
- 20- Gadami A, Salehi B, Sajadi SH, Naji H. Factors influencing the communication between students and medical students view. J Med Educ. 2011;7(1):149-54. [Persian]
- 21- Kamalifar A, Alizadeh M, Esmaeelnasab N. Factors in the school of medical sciences, Tabriz, Sanandaj students in classrooms. Iran; Eleventh National Conference on Medical Education, 2011. [Persian]
- 22- Mazlomi S, Rahae Z, Ehrampoosh M, Soltani T. Master features a powerful martyr views of Yazd university of medical sciences. Hormozgan Univ Med J. 2011;14(3):226-33. [Persian]
- 8- Ostovar Z. Seven key steps in effective communication. Tehran: Cultural and Student Affairs Counseling Center Student Publication; 2000. [Persian]
- 9- Shabani H. Teaching and research skills. Tehran: Samt Publication; 1993. [Persian]
- 10- Johnson P, Chrispeels J. Linking the central office and its schools for reform. Educ Admin. 2010;46(5):138-75.
- 11- Zohor A, Eslaminejad T. Teacher's effective teaching criteria as viewed by the students of Kerman university of medical education. J Med Educ. 2004;4(2):65-70. [Persian]
- 12- Paterson B, Crawford M. Caring in nursing education: An analysis. J Adv Nurs. 1994;19(1):164-73.
- 13- Esfandiari G. Stress among students of Kurdistan university of medical sciences and the public with their health. Teb Tazkiyeh J. 2002;1(43):57-64. [Persian]
- 14- Hallinger P, Heck R. Leadership for learning: Does collaborative leadership make a difference in school important? Educ Manag Admin Leadersh. 2010;38(6):654-78.
- 15- Leithwood K, Patten S, Jantzi D. Testing a conception of how school leadership influences student learning. Educ Admin. 2010;45(5):671-706.

